

TEISĖS AKTŲ APŽVALGA

2010 m. sausio mėn. Nr. 72

ŠIAME NUMERYJE:

- **Lietuvos Respublikos teisės aktai**

- Juridiniai asmenys
- Nekilnojamasis turtas
- Prekyba
- Susisiekimas
- Vartotojų apsauga
- Vertybiniai popieriai

- **Aktualūs LR teismų sprendimai**

- Bankroto įstatymas
- Prievolių teisė
- Sutarčių teisė
- Teismo sprendimo vykdymas

- **Strateginių partnerių Baltarusijoje
VLASOVA MIKHEL&PARTNERS
kontoros naujienos**

Lietuvos Respublikos teisės aktai

JURIDINIAI ASMENYS

Pakeistas Civilinis kodeksas bei Akcinių bendrovių įstatymas

2009 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė įstatymą Nr. XI-595 (Žin., 2009, Nr. 159-7202), kuriuo iš dalies pakeitė 2000 m. liepos 18 d. Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą (Žin., 2000, Nr. 74-2262) (toliau – Civilinis kodeksas). Civilinio kodekso pakeitimai įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d.

Civiliniame kodekse įtvirtinti šie pakeitimai:

- panaikintas reikalavimas juridinio asmens steigimo dokumentuose nurodyti juridinio asmens buveinę. Kadangi juridinio asmens buveinė bus tik Juridinių asmenų registro duomuo, šio duomens keitimas bus paprastesnis;
- atsisakyta juridinio asmens registravimo pažymėjimo – vietoj jo bus išduodamas Juridinių asmenų registro išrašas;
- sutrumpintas juridinio asmens įregistravimo Juridinių asmenų registre terminas iki 3 darbo dienų;
- atsisakyta reikalavimo pateikti Juridinių asmenų registrai asmens, turinčių teisę juridinio asmens vardu sudaryti sandorius, parašų pavyzdžius;
- panaikintas reikalavimas juridinio asmens įstatuose nurodyti steigimo dokumentų keitimo tvarką, jei ji nesiskiria nuo įstatymuose nustatytosios ir apie tai nurodyta pačiuose įstatuose;
- panaikintas reikalavimas užsienio juridiniam asmeniui, įregistravusiam atstovybę, pateikti Juridinių asmenų registrai juridinio asmens metinių finansinių ataskaitų rinkinį;
- nustatyta, kad reikalavimas bent vienam iš asmenų, veikiančių atstovybės ar filialo vardu, gyventi Lietuvos Respublikoje, netaikomas Europos sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių juridinių asmenų ar kitų organizacijų atstovybėms ar filialams, įsteigtiems Lietuvos Respublikoje.

Atsižvelgiant į minėtus Civilinio kodekso pakeitimus, 2009 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė įstatymą Nr. XI-611 (Žin., 2010, Nr. 1-22), kuriuo iš dalies pakeitė 2000 m. liepos 13 d. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą Nr. VIII-1835 (Žin., 2000, Nr. 64-1914) (toliau – Įstatymas). Įstatymo pakeitimai įsigaliojo 2010 m. sausio 5 d.

Naujojoje Įstatymo redakcijoje panaikintas reikalavimas bendrovės įstatuose nurodyti buveinės adresą bei numatyta, jog buveinės adresas turi būti nurodytas steigimo sutartyje. Buveinės adreso keitimas priskirtas visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijai.

Atsižvelgiant į anksčiau minėtus pakeitimus, 2010 m. sausio 19 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministras priėmė įsakymą Nr. 4-43 (Žin., 2010, Nr. 9-435), kuriuo iš dalies pakeitė pavyzdinę uždarnosios akcinės bendrovės steigimo akto formą, pavyzdinius uždarnosios akcinės bendrovės įstatus, pavyzdinę uždarnosios akcinės bendrovės steigimo akto formos ir pavyzdinių uždarnosios akcinės bendrovės įstatų pildymo rekomendacijas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio

SUTKIENĖ, PILKAUSKAS IR PARTNERIAI
Didžioji 23, LT – 01128 Vilnius, Lietuva
Tel.: (8 5) 251 4444, 251 4445
Faks.: (8 5) 251 4455
El. paštas: spp@spp.lt
www.spp.lt

ministro 2009 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. 4-589. Pavyzdinių dokumentų pakeitimai įsigaliojo 2010 m. sausio 24 d.

NEKILNOJAMASIS TURTAS

Tam tikri gyvenamieji pastatai bei vėjo jėgainės priskirti nesudėtingiems arba ypatingiems statiniams

2010 m. sausio 8 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministras priėmė įsakymą Nr. D1-14, kuriuo pakeitė statybos techninį reglamentą STR 1.01.06:2002 „Ypatingi statiniai“ ir statybos techninį reglamentą STR 1.01.07:2002 „Nesudėtingi (tarp jų laikini) statiniai“ (toliau – Pakeitimas).

Pakeitimas įsigaliojo 2010 m. sausio 17 d.

Pakeitimu numatyta, jog siekiant pratęsti nesudėtingo laikino prekybos, paslaugų (palapinės, kioskai ir pan.) statinio naudojimo terminą nebebus privaloma rengti naują supaprastintą statinio projektą, o galės būti pateikiamas senas supaprastintas projektas, kuriam nustatyta tvarka buvo pritarta anksčiau.

Pakeitimu numatyta, jog nesudėtingu statiniu laikomas paprastų konstrukcijų pastatas, kurio didžiausias aukštis 8,5 m, kurio visų aukštų, antstatų, pastogės patalpų ir naudojimo paskirtimi susietų priestatų plotų suma yra ne didesnė kaip 80 kvadratinųjų metrų ir kurio rūsysis (pusrūšis) yra ne didesnis kaip vieno aukšto; taip pat paprastų konstrukcijų inžinerinis statinys.

Įsigaliojus pakeitimui gyvenamasis (vieno ar dviejų butų) namas atitinkantis aukščiau minėtą nesudėtingo statinio apibrėžimą bei projektuojamas pagal tokiems namams taikomus reikalavimus, bus priskiriamas antros grupės nesudėtingiems statiniams.

Taip pat numatyta, jog inžineriniai statiniai vėjo jėgainės bus priskiriami nesudėtingiems statiniams, jei bus:

- (i) iki 10 m aukščio ir nuo 0,5 iki 10 kW galingumo – priskiriama pirmos grupės nesudėtingiems statiniams;
- (ii) iki 15 m aukščio ir nuo 10 iki 30 kW galingumo – priskiriama antros grupės nesudėtingiems statiniams.

Pažymėtina, kad viename žemės sklype kaip nesudėtingas statinys galės būti statoma tik viena vėjo jėgainė. Ji turi būti statoma ne mažesniu kaip jos aukštis (įskaitant sparnų ilgį) atstumu iki sklypo ribos, o šis atstumas gali būti sumažintas tik, jei gautas raštiškas gretimo sklypo savininko (naudotojo) sutikimas. Vėjo jėgainės, kurių statybinės konstrukcijos yra iki 2,2 m aukščio, nelaikomos net nesudėtingais statiniais – joms netaikomos Statybos įstatymo statiniams nustatyti reikalavimai.

Pažymėtina, kad vėjo jėgainėms, aukštesnėms kaip 10 m (aukštis matuojamas įskaitant sparnų ilgį) ar turinčioms 2 ar daugiau turbinų, privalo būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo.

Įsigaliojus pakeitimui, ypatingiems statiniais naujai priskirta:

- (i) Gyvenamieji (daugiau kaip 5 aukštų) daugiabučiai pastatai (namai);
- (ii) Aukštesnės kaip 30 m vėjo jėgainės.

PREKYBA

Priimtas Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas

2009 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo

įstatymą Nr. XI-626 (Žin., 2010, Nr. 1-31), kuris įsigalios 2010 m. balandžio 1 d.

Šio įstatymo tikslas – riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą. Šis įstatymas taikomas mažmenine prekyba Lietuvos Respublikoje besiverčiančioms didelę rinkos galią turinčioms įmonėms. Jame apibrėžiama, kas yra nesąžiningi veiksmai, kokia atsakomybė už juos yra numatyta ir kokia tvarka ji gali būti taikoma.

Didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė šio įstatymo prasme (toliau – Mažmeninės prekybos įmonė) yra ūkio subjektas, besiverčiantis mažmenine prekyba nespecializuotose parduotuvėse, kuriose vyrauja maisto prekės, gėrimai ir tabako gaminiai, ir vienas arba kartu su tokia pat prekyba besiverčiančiais su juo susijusiais ūkio subjektais atitinkantis abu šiuos reikalavimus:

- (i) iš visų Lietuvos Respublikoje valdomų parduotuvių bent 20 parduotuvių yra ne mažesnio kaip 400 kvadratinųjų metrų prekybos ploto;
- (ii) bendrosios pajamos paskutiniiais finansiniais metais yra ne mažesnės kaip 400 milijonų litų. Jeigu mažmeninės prekybos įmonė yra užsienio valstybės ūkio subjektas, bendrosios pajamos skaičiuojamos kaip Lietuvos Respublikoje gautų pajamų suma.

Mažmeninės prekybos įmonėms draudžiama atlikti tokius ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančius veiksmus:

- (i) mokėti tiesiogiai ar netiesiogiai arba kitokiu būdu atlyginti už sutikimą pradėti prekiauti tiekėjo prekėmis („lėjimo“ mokesčiai);
- (ii) kompensuoti mažmeninės prekybos įmonės negautą ar gautą mažesnę, negu tikėtasi gauti, pelną už prekių, gautų iš tiekėjo, pardavimą;
- (iii) kompensuoti mažmeninės prekybos įmonės patiriamas veiklos išlaidas, susijusias su naujų parduotuvių įrengimu ar senų atnaujinimu;
- (iv) įsigyti prekių, paslaugų ar turto iš mažmeninės prekybos įmonės nurodytų trečiųjų asmenų;
- (v) užtikrinti, kad mažmeninės prekybos įmonei parduodamų prekių kainos bus mažesnės už kitiems pirkėjams parduodamų tų pačių prekių kainas;
- (vi) pakeisti esmines tiekimo procedūras ar prekių specifikacijas, apie tai nepranešus tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų;
- (vii) priimti neparduotas maisto prekes, išskyrus negreitai gendančias supakuotas maisto prekes, jeigu jos yra saugios, kokybiškos, galioja ne mažiau kaip 1/3 nustatyto tinkamumo vartoti termino arba jų tinkamumo vartoti terminas neribojamas, ir dėl jų grąžinimo yra išankstinis susitarimas;
- (viii) tiesiogiai ar netiesiogiai apmokėti dalį mažmeninės prekybos įmonės arba kartu su šia įmone vykdomo pardavimo skatinimo išlaidų ar kitokiu būdu už jas atlyginti, išskyrus atvejus, kai yra mažmeninės prekybos įmonės ir tiekėjo rašytinis susitarimas dėl apmokamų išlaidų dydžio ir numatomų taikyti pardavimo skatinimo veiksmų;
- (ix) kompensuoti išlaidas, patiriamas sprendžiant vartotojų skundus, išskyrus atvejus, kai pagrįstam vartotojo skundai įtakos turėjo aplinkybės, už kurias atsako tiekėjas. Šiuo atveju mažmeninės prekybos įmonės iš tiekėjo reikalaujama kompensuoti išlaidų suma turi būti

pagrįsta faktinėmis mažmeninės prekybos įmonės išlaidomis;

- (x) tiesiogiai ar netiesiogiai mokėti ar kitokiu būdu atlyginti už prekių išdėstymą, išskyrus atvejus, kai yra mažmeninės prekybos įmonės ir tiekėjo rašytinis susitarimas dėl mokėjimo už prekių išdėstymą.

Kaip bus laikomasi šio įstatymo nuostatų, kontroliuos Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

SUSISIEKIMAS

Pakeistas Pašto įstatymas

2009 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu Nr. XI-628 (Žin., 2010, Nr. 1-33) priėmė Pašto įstatymo pakeitimus (Žin., 1999, Nr. 36-1070; 2004, Nr. 60-2125). Pakeitimai įsigaliojo 2010 m. sausio 5 d.

Be sąvokų pakeitimų, taip pat buvo pakeistas teisės teikti pašto ir pasiuntinių paslaugas ir pašto ir pasiuntinių paslaugų teikimo reglamentavimui skirtos nuostatos.

Nustatyti konkretūs reikalavimai asmenims, kurie nori teikti pašto ar pasiuntinių paslaugas. Taip pat patikslintos Ryšių reguliavimo tarnybos funkcijos bei pašto ir pasiuntinių paslaugų teikimo teisinis reglamentavimas. Kadangi pašto ir pasiuntinių paslaugas bus galima teikti pranešus apie tai Ryšių reguliavimo tarnybai, tuo tikslu atsisakoma sąvokos „leidimas“ ir Pašto įstatymo 6, 7 straipsniai keičiami iš esmės juose numatant pagrindinius reikalavimus pašto ir pasiuntinių veiklai.

VARTOTOJŲ APSAUGA

Patvirtintos Mokėjimų įstatymo pažeidimų nagrinėjimo taisyklės

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktorius 2010 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 1-6 (Žin., 2010, Nr. 10-521) patvirtino Mokėjimų įstatymo pažeidimų nagrinėjimo taisyklės, kurios įsigaliojo 2010 m. sausio 27 d. Taip pat pripažintas netekusiu galios Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2007 m. spalio 12 d. įsakymas Nr. 1-151 „Dėl vartotojų ir kredito įstaigų išankstinio ginčų sprendimo ne teisme taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 109-4479).

Naujai įsigaliojusios taisyklės nustato ginčų tarp vartotojų ir mokėjimo paslaugų teikėjų bei Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymo pažeidimų nagrinėjimo Valstybinėje vartotojų teisių apsaugos tarnyboje tvarką.

VERTYBINIAI POPIERIAI

Patvirtinti Finansų maklerio įmonių, finansų patarėjo įmonių, valdymo įmonių ir investicinių bendrovių, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, darbuotojų atlyginimų politikos reikalavimai

2009 m. gruodžio 23 d. Vertybinių popierių komisija priėmė nutarimą Nr. 1K-27 (Žin., 2009, Nr. 156-7076), kuriuo patvirtino Finansų maklerio įmonių, finansų patarėjo įmonių, valdymo įmonių ir investicinių bendrovių, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, darbuotojų atlyginimų politikos reikalavimus (toliau – Reikalavimai). Reikalavimai įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d.

Reikalavimai nustato principus, kurių turi laikytis Lietuvos Respublikoje įsteigtos ir Vertybinių popierių komisijos išduotą veiklos licenciją turinčios finansų maklerio įmonės, finansų patarėjo įmonės, valdymo įmonės ir investicinės bendrovės, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonei (toliau –

Įmonės). Šių Reikalavimų principai taikomi Įmonių vadovams ir kitiems darbuotojams, kurių profesinė veikla ir (arba) priimami sprendimai gali turėti reikšmingą įtaką įmonės prisiimamos rizikos pobūdžiui ir dydžiui.

Įmonės per 6 mėnesius nuo Reikalavimų įsigaliojimo turi parengti ir patvirtinti atlyginimų politiką bei pateikti ją Vertybinių popierių komisijai. Reikalavimuose numatyta, jog fiksuotoji atlyginimo dalis turi sudaryti pakankamai didelę viso atlyginimo dalį, kad įmonė galėtų vykdyti lanksčią skatinimo (premių) politiką. Visų pirma, Įmonė turi turėti teisę nemokėti visos ar dalies premijos, kai atitinkamas asmuo, įmonės padalinys arba pati įmonė nepasiekia užsibrėžtų veiklos rezultatų. Įmonė taip pat turi turėti galimybę nemokėti premijų, jei smarkiai pablogėja įmonės padėtis, pirmiausia tais atvejais, kai susiklosčiusi situacija neduoda pagrindo tikėtis, kad įmonė gali arba toliau galės sklandžiai tęsti savo veiklą.

Pakeistos ir papildytos Investicinių paslaugų teikimo ir klientų pavidimų priėmimo ir vykdymo taisyklės

2009 m. gruodžio 23 d. Vertybinių popierių komisija priėmė nutarimą Nr. 1K-28 (Žin., 2009, Nr. 156-7077), kuriuo pakeitė ir papildė 2007 m. gegužės 31 d. Investicinių paslaugų teikimo ir klientų pavidimų priėmimo ir vykdymo taisykles (toliau – Taisyklės). Taisyklių pakeitimai įsigaliojo 2009 m. gruodžio 31 d.

Pakeitimais atsisakyta kai kurių iki šiol galiojusių finansų maklerio įmonėms nustatytų pareigų, kurios, atsižvelgiant į įmonių plačiai naudojamas elektronines pavidimų registravimo sistemas ir informacinių technologijų pažangą šioje srityje, dabar yra nebeaktualios. Be to, Vertybinių popierių komisija papildė Taisykles nauju punktu, pagal kurį aiškiai įtvirtinama finansų maklerio įmonių pareiga informuoti neprofesionalųjį klientą apie jo pareigą sumokėti garantinę įmoką – toks pranešimas turės būti pateiktas klientui ne vėliau kaip iki tos darbo dienos, kurią užstato vertė nebeatitiko minimalių garantijos koeficiento reikalavimų, pabaigos. Taip pat nustatoma, kad finansų maklerio įmonė ir klientas turės galimybę susitarti, ar garantijos koeficientas bus skaičiuojamas kiekvienai pagal atpirkimo (repo) sandorį parduotai pozicijai, ar visam kliento finansinių priemonių portfeliui.

Pakeisti ir papildyti Informacijos rengimo ir skelbimo reikalavimai valdymo įmonėms

2009 m. gruodžio 23 d. Vertybinių popierių komisija priėmė nutarimus:

- (i) Nr. 1K-24 (Žin., 2009, Nr. 156-7073), kuriuo pakeitė 2007 m. kovo 22 d. Finansų maklerio įmonių ir valdymo įmonių visuomenei skelbiamos informacijos taisyklės;
- (ii) Nr. 1K-23 (Žin., 2009, Nr. 156-7072), kuriuo pakeitė 2007 m. kovo 22 d. Finansų maklerio įmonių ir valdymo įmonių kapitalo pakankamumo reikalavimų taisyklės;
- (iii) Nr. 1K-26 (Žin., 2009, Nr. 156-7075), kuriuo pakeitė ir papildė 2008 m. balandžio 10 d. Valdymo įmonių ir investicinių bendrovių, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonėms, informacijos rengimo ir pateikimo taisyklės.

Anksčiau minėtų taisyklių pakeitimai įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d. Minėtose taisyklėse įtvirtinti šie pakeitimai:

- (i) valdymo įmonių metų ir pusmečio ataskaitose neberekės pateikti informacijos apie jų finansinę būklę, tačiau metų ataskaitoje reikės nurodyti, kur galima susipažinti su viešai paskelbtomis valdymo įmonių

- metinėmis finansinėmis ataskaitomis ir informacija apie kapitalo pakankamumą;
- (ii) valdymo įmonės privalės per 4 mėnesius nuo finansinių metų pabaigos savo interneto svetainėje paskelbti šią informaciją: visuotinio akcininkų susirinkimo patvirtintas metinės finansinės ataskaitas, auditoriaus išvadą, metinį pranešimą ir informaciją apie kapitalo pakankamumą;
 - (iii) valdymo įmonės, pasibaigus finansiniams metams, per 3 dienas po to, kai visuotinis akcininkų susirinkimas priims sprendimą patvirtinti metines finansines ataskaitas, privalės pateikti nurodytus dokumentus Vertybinių popierių komisijai;
 - (iv) valdymo įmonės per 15 darbo dienų, pasibaigus kiekvienam kalendoriniam ketvirčiui, turės pateikti Vertybinių popierių komisijai pranešimus apie valdomus klientų finansinių priemonių portfelius ir Lietuvoje viešai platinamus užsienio kolektyvinio investavimo subjektus pagal taisyklėse numatomų naujų pranešimų reikalavimus;
 - (v) valdymo įmonėms teikiant Vertybinių popierių komisijai pranešimus apie pensijų fondo turto sudarytus sandorius bus neprivaloma teikti pranešimų apie sudarytus vienos nakties indėlių sandorius;
 - (vi) pensijų fondų bei kolektyvinio investavimo subjektų ataskaitose vietoje buvusių 3 metų reikės pateikti 2 paskutinių metų finansines ataskaitas;
 - (vii) alternatyvaus kolektyvinio investavimo subjektus ir kolektyvinio investavimo subjektus, investuojančius į kitus kolektyvinio investavimo subjektus, valdanti valdymo įmonė ar investicinė bendrovė, kurios turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, pasibaigus kalendoriniam mėnesiui, per 20 kalendorinių dienų Vertybinių popierių komisijai turės pateikti pranešimą apie investicinių priemonių portfelio sudėtį;
 - (viii) nekilnojamojo turto ir privataus kapitalo subjektus valdanti valdymo įmonė ar investicinė bendrovė, kurios turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, taisyklėse numatytus pranešimus turės pateikti Vertybinių popierių komisijai per 20 kalendorinių dienų pasibaigus kalendoriniam ketvirčiui.

Aktualūs LR teismų sprendimai

BANKROTO ĮSTATYMAS

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl įmonių bankroto įstatymo 9 straipsnio 3 dalies nuostatos

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) 2010 m. sausio 11 d. išnagrinėjo civilinę bylą dėl antstolio veiksmų (Civilinė byla Nr. 3K-3-30/2010).

LAT šioje byloje nagrinėjo klausimą dėl įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 9 straipsnio 3 dalies nuostatos, įpareigojančios sustabdyti įmonės turto realizavimą ar išieškojimą iš jo nuo to momento, kai teismas priima pareiškimą iškelti įmonei bankroto bylą, iki bylos iškelimo ar atsisakymo ją iškelti, aiškinimo ir taikymo.

Teisėjų kolegija pasisakė, jog įmonės bankroto institutu visų pirma siekiama užtikrinti įmonės kreditorių teisių ir teisėtų interesų apsaugą. Bankrutuojančios įmonės statusas reiškia, kad įmonė yra nemoki, t. y. ji yra tokios būsenos, kai nebevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.), o pradelsti įsipareigojimai viršija pusę į

įmonės balansą įtraukto turto vertės. ĮBĮ nustatyta tokia bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka, kuria siekiama užtikrinti teisingą kreditorių interesų derinimą ir lygiateisiškumą. Užtikrinti bankrutuojančios (nemokios) įmonės kreditorių interesus įgalina tai, kad teismas, dar tik gavęs pareiškimą iškelti bankroto bylą, gali savo iniciatyva taikyti laikinąsias apsaugos priemones, o teismui priėmus pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, įsijungia papildomi kreditorių interesų apsaugos saugikliai. Jeigu dėl įmonės, kuriai iškeliamas bankroto byla, buvo priimti teismų ar kitų institucijų sprendimai ir pagal juos išduoti vykdomieji dokumentai, tai įmonės turtas (lėšos) pagal šiuos dokumentus gali būti areštuojamas, tačiau šio turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas. Įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, lėšų išieškojimo sustabdymas iš esmės reiškia ir draudimą antstolio depozitinėje sąskaitoje esančias šios įmonės lėšas pervesti įmonės kreditoriams. Šis teisinis imperatyvas nustoja galios tik tuo atveju, jeigu teismas atsisako iškelti įmonei bankroto bylą. Aptariama įstatymo imperatyvi nuostata (ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalis) savo esme sukelia tokius pačius, kaip ir CPK 626 straipsnyje nustatyti, procesinius padarinius, t. y. privalomąjį vykdomosios bylos sustabdymą, pagal kurį vykdomoji byla, kartu ir išieškojimas, sustabdoma iki tol, kol teismas išspręs bankroto bylos iškelimo klausimą. Priklausomai nuo šio klausimo sprendimo rezultato, arba vykdomoji byla ir išieškojimas yra atnaujinami (teismui atsisakius iškelti įmonei bankroto bylą), arba vykdomasis dokumentas, išskyrus neturtinio pobūdžio bylas, persiunčiamas teismui (kai teismas iškelia įmonei bankroto bylą) ir vykdomoji byla laikoma baigta (CPK 626 straipsnio 3 punktas, 632 straipsnio 6 punktas). Vykdomosios bylos sustabdymo atvejis, kai teismas priima pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, CPK 626 straipsnyje tiesiogiai neįvardytas kaip privalomasis, tačiau toks šioje nutartyje pateiktas vykdomosios bylos eigos aiškinimas grindžiamas ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalies nuostatomis bei CPK 1 straipsnio 1, 2 dalyse įtvirtintomis nuostatomis apie bankroto bylų nagrinėjimą reglamentuojančių įstatymų primatą prieš CPK normas.

Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog Dabartinėje kasacinio teismo praktikoje vieningai pripažįstama, kad lėšų išieškojimas iš skolininko ir jų buvimas antstolio depozitinėje sąskaitoje, kol jos neišmokėtos išieškotojams (kreditoriams), nereiškia vykdomo procedūrų pabaigos ir, atsiradus ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamai situacijai, tokios sumos negali būti išmokamos išieškotojams (kreditoriams).

PRIEVOLIŲ TEISĖ

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl priešpriešinio vienarūšio reikalavimo, kurio terminas yra suėjęs, įskaitymo

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2010 m. sausio 4 d. išnagrinėjo civilinę bylą dėl apmokėjimo už krovinių pervežimus (Civilinė byla Nr. 3K-3-9/2010).

LAT šioje byloje nagrinėdamas klausimą, dėl priešpriešinio vienarūšio reikalavimo įskaitymo, pažymėjo, kad įskaitymas yra vienas iš prievolių pasibaigimo būdų, nustatytų CK. Prievolė baigiasi, kai įskaitomas priešpriešinis vienarūšis reikalavimas, kurio terminas suėjęs arba kurio terminas nenurodytas ar apibūdintas pagal pareikalavimo momentą; įskaitymui pakanka vienos šalies pareiškimo (CK 6.130 straipsnio 1 dalis, 6.131 straipsnio 1 dalis). Tam, kad prievolė pasibaigtų įskaitymu, užtenka vienos prievolės šalies valios, apie kurią turi būti informuojama kita šalis.

Teisėjų kolegija taip pat pabrėžia, jog LAT ankstesnėse nutartyse yra konstatavęs, kad pagal CK 6.130 straipsnio

nuostatas tam, kad būtų galima atlikti įskaitymą, turi būti šios sąlygos: pirma, prievolės šalis turi turėti viena kitai abipusių teisių ir pareigų, t. y. skolininkas kartu turi būti ir savo kreditoriaus kreditorius, o kreditorius – ir savo skolininko skolininkas; antra, šalių reikalavimai turi būti priešpriešiniai, t. y. šalys turi turėti reikalavimus viena kitai, o ne trečiajam asmeniui; trečia, šie šalių reikalavimai turi būti vienuose, t. y. abiejų prievolių dalykas turi būti toks pat (pavyzdžiui, šalys viena kitai turi sumokėti pinigus, suteikti viena kitai tam tikras paslaugas ir pan.); ketvirta, abu reikalavimai turi galioti; penkta, abu reikalavimai turi būti vykdytini; šešta, abu reikalavimai turi būti apibrėžti.

Kasacinio teismo teisėjų kolegija pažymi, kad įstatyme įtvirtinta įskaitymo samprata rodo, kad priešpriešinio vienuosio reikalavimo įskaitymas yra vienašalis sandoris. Nagrinėjamoje byloje ieškovas ginčijo atsakovo atliktą iš sutarties kilusio priešpriešinio reikalavimo įskaitymą, dėl to pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai turėjo išsiaiškinti, ar tam tikras kitos šalies dokumentas laikytinas tinkamu, teisinius padarinius abiem prievolės šalims sukeliančiu pareiškimu apie įskaitymą, taip pat ar byloje nenumatyta aplinkybių, kurioms esant įskaitymas draudžiamas (CK 6.134 straipsnis). Taip pat dėl priešpriešinio reikalavimo įskaitymo gali nuspręsti tokius įgaliojimus turintys įmonės valdymo organai ar jų įgalioti kiti asmenys. Pareiškimas apie priešpriešinio reikalavimo įskaitymą gali būti padaromas šalies kompetentingo asmens dokumentu, taip pat gali būti išreikštas abiejų šalių pasirašytame dokumente.

Nagrinėjamoje byloje teisėjų kolegija nurodo, kad prievolės neįvykdymas ir iš to atsirandantis reikalavimas savaime nereiškia, kad tokio priešpriešinio reikalavimo negalima įskaityti ir kad atliktas įskaitymo sandoris, nesant kitų reikšmingų aplinkybių, būtų teismo laikomas *ex officio* niekiniu kaip prieštaraujantis sąžiningai komercinei praktikai, gerai moralei (CK 1.81 straipsnio 1 dalis), nebent byloje būtų nustatytos CK 6.134 straipsnio 2 dalyje nurodytos aplinkybės.

SUTARČIŲ TEISĖ

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl lizingo sutarties vykdymo bei jos nutraukimo teisinių padarinių

LAT 2010 m. sausio 11 d. išnagrinėjo civilinę bylą dėl skolos priteisimo (Civilinės bylos Nr. 3K-3-31/2010).

Teisėjų kolegija šioje byloje nagrinėdama klausimą dėl lizingo sutarties nutraukimo ir lizingo davėjo atsakomybės pažymėjo, jog CK 6.567 straipsnyje nustatyta, kad lizingo (finansinės nuomos) sutartimi viena šalis (lizingo davėjas) įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti. Pagal šioje teisės normoje nurodytą lizingo sąvoką lizingo davėjas sutartimi įsipareigoja nupirkti lizingo gavėjo nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui. Tai yra pagrindinės lizingo davėjo pareigos. Lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui už tai, kad daikto pardavėjas netinkamai vykdo savo prievoles, išskyrus, kai pasirinkti pardavėjas buvo lizingo davėjo pareiga. Jeigu šiuo atveju pardavėjas pažeidžia daikto pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas, lizingo gavėjas turi teisę reikalauti atsakomybės tiek iš daikto pardavėjo, tiek iš lizingo davėjo – jie lizingo gavėjui atsako solidariai (CK 6.573 straipsnio 3 dalis). Taigi lizingo davėjas, vykdydamas lizingo sutartį, jeigu sutartis nenustato kitaip, privalo nupirkti lizingo daiktą iš lizingo gavėjo pasirinkto pardavėjo. Tokia daikto pirkimo–pardavimo sutartis, palyginus ją su įprasta pirkimo–pardavimo sutartimi, turi specifinių bruožų, nes nupirktas daiktas perduodamas ne pirkėjui (naujam savininkui), o lizingo gavėjui, kuris, nors ir nebūdamas pirkimo–pardavimo sutarties

šalis, turi teisę reikšti pardavėjui pretenzijas dėl daikto kokybės, komplektiškumo ir pan., tačiau neturi teisės nutraukti pirkimo–pardavimo sutarties be lizingo davėjo sutikimo (CK 6.573 straipsnio 1 dalis). Tai rodo, kad lizingo teisiniai santykiai apima du savarankiškus sandorius – lizingo sutartį, kuria lizingo davėjas įsipareigoja daiktą nupirkti bei perduoti jį naudoti lizingo gavėjui už užmokesį, ir pirkimo–pardavimo sutartį, kuria lizingo davėjas nuperka iš pardavėjo lizingo gavėjui perduodamą daiktą. Lizingo davėjas, jeigu sutartis nenustato kitaip, neatsako už pardavėjo netinkamą daikto pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų vykdymą ir lizingo gavėjas lizingo sutartį dėl lizingo davėjo kaltės gali nutraukti tik tuo atveju, jeigu šis daikto neperduoda lizingo gavėjui (CK 6.570 straipsnio 2 dalis), tačiau lizingo gavėjas turi teisę reikalauti iš pardavėjo pašalinti perduoto daikto trūkumus, o esant pagrindui ir sutinkant lizingo davėjui, reikalauti pirkimo–pardavimo sutartį nutraukti.

Teisėjų kolegija pabrėžė, jog teismai šioje byloje nustatė, kad ieškovas (lizingo davėjas) yra įvykdyęs lizingo sutartimi nustatytas pareigas, t. y. nupirko iš trečiojo asmens ir perdavė transporto priemonę kasatoriui (lizingo gavėjui). Taip pat pažymėjo, jog lizingo daiktą – transporto priemonę – ir jo pardavėją pasirinko lizingo gavėjas, todėl ieškovo atsakomybės klausimas galėtų būti svarstomas tik tuo atveju, jeigu pardavėjas būtų parinkęs lizingo davėjas arba jeigu lizingo davėjas būtų daręs įtaką lizingo gavėjui, kai šis rinkosi pardavėją ir sutarties dalyką (CK 6.571 straipsnio 3 dalis, 6.573 straipsnio 3 dalis).

LAT pirmiau aptartų teisės normų kontekste pažymėjo, jog kasatorius, manydamas, jog lizingo sutartimi įgyta transporto priemonė nekokybiška, turėjo reikšti pretenzijas pardavėjui ir reikalauti pašalinti lizinguojamo daikto trūkumus arba derindamas su lizingo davėju, reikalauti nutraukti pirkimo–pardavimo sutartį.

TEISMO SPRENDIMO VYKDYMAS

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl išieškojimo pagal notaro išduotą vykdomąjį įrašą

LAT 2010 m. sausio 14 d. išnagrinėjo civilinę bylą dėl sprendimo vykdymo tvarkos išaiškinimo (Civilinės bylos Nr. 3K-3-98/2010).

Teisėjų kolegija šioje byloje nagrinėjo ar gali būti vykdomas išieškojimas pagal notarų biuro išduotą vykdomąjį įrašą tik iš skolininkės ar solidariai ir iš skolininkės sutuoktinio.

LAT pažymėjo, kad Notariato įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 14 punkte nustatyta, kad notaras daro vykdomuosius įrašus užprotestuotuose arba neprotestuotinuose vekseliuose ir čekiuose. Tokių įrašų darymas nustatytas ir įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 81 straipsnio 2 dalyje. Vykdomųjų įrašų darymo tvarka yra nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 13 d. nutarimo Nr. 988 „Dėl vekselių ir čekių protestavimo taisyklių ir notarų vykdomųjų įrašų atlikimo tvarkos patvirtinimo“ 1.2 punktu patvirtintoje Notarų vykdomųjų įrašų atlikimo tvarkoje. Taigi šiuose įstatymuose ir poįstatyminiame akte yra įtvirtinta notaro kompetencija daryti vykdomąjį įrašą atitinkamuose vekseliuose. Notariato įstatymo 43 straipsnyje nustatyta, kad notaro vykdomieji įrašai pagal užprotestuotus arba neprotestuotinus vekselius ar čekius yra vykdytini, ir vykdomieji dokumentai yra vykdomi civilinio proceso tvarka. Taigi šioje įstatymo normoje nustatyta, kad notaro vykdomasis įrašas vekselyje turi būti vykdomas civilinio proceso tvarka.

Teisėjų kolegija šioje byloje taip pat akcentavo, jog CPK 589 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu teismo procesinio sprendimo vykdymo tvarka yra neaiški, antstolis kreipiasi į

procesinį sprendimą priėmusį teismą, kad išaiškintų sprendimo vykdymo tvarką. Šios normos nuostata, kad antstolis kreipiasi į procesinį sprendimą priėmusį teismą, reiškia ne tik teismą, į kurį turi kreiptis antstolis, bet ir šioje byloje keliamą esminį klausimą, ar teismas turi teisę aiškinti notaro vykdomąjį įrašą vekselyje. CPK 589 straipsnis suformuluotas taip, kad aiškiais žodžiais (*expressis verbis*) nurodyta, jog vykdymo procese teismas aiškina teismo priimtą sprendimą ir jo vykdymo tvarką tuo atveju, jeigu jis yra neaiškus. Notaro vykdomasis įrašas vekselyje nėra teismo priimtas procesinis dokumentas. Taigi CPK 589 straipsnyje nustatytas reglamentavimas negali būti aiškinamas taip, kad teismas vykdymo procese gali aiškinti notaro vykdomąjį įrašą vekselyje. Kitoks šio reglamentavimo aiškinimas reikštų, kad teismas vykdymo procese revizuoja įstatymu įgaliojoto asmens priimtą civiliniame procese vykdytiną dokumentą, kurio turinio jis netyrė. Taigi darytina išvada, kad teismas, remdamasis CPK 589 straipsniu, turi teisę aiškinti teismo priimtą procesinį sprendimą, tačiau vykdymo procese neturi teisės aiškinti notaro vykdomojo įrašo vekselyje.

LAT taip pat pažymėjo, jog Notariato įstatymo 26 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad notarine forma patvirtintuose dokumentuose esantys faktai yra nustatyti ir neįrodinėjami iki šie dokumentai (jų dalys) įstatymų nustatyta tvarka nėra pripažinti negaliojančiais. Šiuo atveju notaro vykdomasis įrašas vekselyje nepripažintas negaliojančiu. Taigi notaro įrašo turinys yra toks, koks jame įrašytas. Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 82 straipsnyje nustatyta, kad vykdomieji įrašai notarų užprotestuotuose arba neprotestuotinuose vekseliuose ginčijami ieškinio teisenos tvarka.

Remdamasi išdėstytu reglamentavimu ir formuojama teismų praktika teisėjų kolegija konstatuoja, kad tuo atveju, kai antstoliui neaišku, kaip pagal notaro vykdomąjį įrašą vekselyje turi būti vykdomas išieškojimas – iš vieno asmens ar kaip prievolė, vykdoma iš bendro sutuoktinių turto, šis neaiškumas negali būti pašalintas remiantis CPK 589 straipsniu.

Strateginių partnerių Baltarusijoje VLASOVA MIKHEL&PARTNERS kontoros naujienos

- Pačiu svarbiausiu 2010 m. sausio įvykiu Baltarusijos verslui tapo Baltarusijos Respublikos mokesčių kodekso specialiosios dalies įsigaliojimas. Mokesčių kodekso specialioji dalis įgyvendina esminį esamos Baltarusijos mokesčių sistemos kodifikavimą ir pažangius jos pasikeitimus, tuo pat metu tai dar vienas žingsnis link ūkinės veiklos reguliavimo ir verslo ir valstybės tarpusavio santykių liberalizavimo. Priėmus Mokesčių kodekso specialiąją dalį buvo panaikinti 69 įstatymai, netrukus taip pat bus panaikinta 14 dekretų ir 71 įsakas, rengiami maždaug 98 įstatymų pakeitimai.

Sumažinta bendra mokestinė našta, supaprastintas mokesčių administravimas: nuo 2010 metų pradžios panaikinti 4 mokesčiai, du iš jų – apyvartos mokesčiai, vietoj mėnesinių ataskaitų dabar dėl daugelio mokesčių užtenka teikti ketvirtines ataskaitas. Paliktas galioti 24% pagrindinis pelno mokesčio tarifas. Tarp paminėtinų pažangių pasikeitimų yra mokesčius mažinančių išlaidų skaičiavimo sistemos pasikeitimas: vietoj leidžiamų atskaitymų sąrašo pateiktas neleidžiamų atskaitymų sąrašas. Todėl visos kitos veiklos išlaidos, kaip taisyklė,

gali būti atskaitomos mokesčių mažinimo tikslu. Panaikinti apribojimai rinkodaros, reklamos ir reprezentacinėms išlaidoms.

Siekiant paskatinti investicinius procesus, tam tikroms pajamų rūšims nustatyti lengvatiniai pelno mokesčio tarifai: pelnui, gautam pardavus Baltarusijos juridinių asmenų akcinį kapitalą sudarančias akcijas (pajus), taip pat Baltarusijos juridiniams asmenims mokamiems dividendams taikomas 12% pelno mokesčio tarifas. Baltarusijos bendrovių savo užsienio akcininkams mokami dividendai taip pat apmokestinami 12% tarifu. Užsienio asmenų pelnas iš visų rūšių skolinio finansavimo paslaugų teikimo (paskolos, kreditai, palūkanos už Baltarusijos bankų sąskaitose laikomus pinigus) apmokestinamas 10% tarifu. Fiziniams asmenims taikomas pajamų mokestis nuo dividendų taip pat sumažintas iki 12%. Tuo pat metu, siekiant kompensuoti biudžeto pajamų sumažėjimą, PVM tarifas padidintas iki 20%.

- Sausį įsigaliojo konkurencijos teisės pakeitimai, numatytos naujos įmonių susijungimų ir įsigijimų valstybės kontrolės nuostatos. Vietoj anksčiau taikytų daug neaiškumų kėlusiu kriterijų pradėti taikyti nauji kiekybiniai kriterijai, pagal kuriuos nustatoma, ar būtina pateikti prašymą konkurencijos institucijoms išduoti leidimą vykdyti koncentraciją. Taigi dabar būtina pateikti prašymą išduoti leidimą vykdyti koncentraciją šiais atvejais:
 - kai įgijėjas, užimantis daugiau 30% tam tikro produkto rinkos, įsigyja savo konkurentų akcijas (pajus);
 - kai bet kokie įgijėjai įsigyja daugiau kaip 25% bendrovių, užimančių dominuojančią padėtį tam tikro produkto rinkoje, akcinį kapitalą sudarančių akcijų (pajų);
 - kai įsigyjama daugiau kaip 20% bendrovių akcijų (pajų), kai tokios įsigyjamos bendrovės grynojo turto balansinė vertė pagal paskutines parengtas ataskaitas viršija sumą, atitinkančią 849 000 eurų, o praėjusiais finansiniais metais gautos pajamos viršija sumą, atitinkančią 1 698 000 eurų.

Praplėsta konkurencijos institucijos kompetencija siekiant padidinti valstybės vykdomos konkurencijos kontrolės efektyvumą. Nuo šios konkurencijos institucija gali kelti bylas teisme nemokėdama žyminio mokesčio, siekdama, kad Baltarusijos konkurencijos įstatymus pažeidžiančios sutartys būtų pripažintos negaliojančiomis ir kad būtų sudarytos sutartys su dominuojančią padėtį rinkoje užimančiomis įmonėmis dėl jų veiklos rinkoje sąlygų.

- Baltarusijos nacionalinio banko vadovas Petr Prokopovitch paskelbė apie planą pirmąjį 2010 metų pusmetį privatizuoti vieną didžiausių valstybinių bankų AB „Belinvestbank“. Pranešama, kad Baltarusijos nacionalinis bankas šiuo metu vykdo derybas su nenurodytu Europos investuotoju dėl „Belinvestbank“ akcijų įsigijimo. Anksčiau buvo pranešama, kad ketinimų investuoti turėjo Vokietijos „Commerzbank“, tačiau buvo priverstas nutraukti derybas dėl ES teisės aktų reikalavimų, draudžiančių naudoti valstybės pagalbos lėšas turui užsienyje įsigyti. Šiuo metu pranešama, kad Baltarusijos valdžios institucijos mano, kad naujaisiais „Belinvestbank“ savininkais greičiausiai bus Italijos bankų grupė.